

Відділ культури, національностей та релігій
Славутицької міської ради
Славутицька міська централізована
бібліотечна система

Будівничий Київської Русі

До 1040-річчя від дня народження
Ярослава Мудрого

Бібліографічний покажчик

Славутич 2018

Даний бібліографічний покажчик підготовлений працівниками Загальноміського бібліотечно-інформаційного центру м. Славутича.

Видання присвячене відзначенню у 2018 році 1040-річчя від дня народження Ярослава Мудрого – видатного державного діяча, Великого князя Київської Русі та відомого воєначальника. Завдяки багатьом реформам та досягненням, які мали колосальний вплив на розвиток Русі, отримав прізвисько Ярослав Мудрий.

Покажчик містить біографію Я. Мудрого, видання та статті про його життя та діяльність, інтернет-ресурси.

Матеріал розміщений за розділами в алфавітному порядку.

Посібник розраховано на широке коло читачів.

Укладачі:
Янченко О. О.

Панова Л. І., Соловйова Л. О.,

Комп'ютерний
набір:

Соловйова Л. О.

Відповідальна
за випуск:

Портная Н. В.

«Ярослав над усе полишив по собі пам'ять в руській історії своїми справами внутрішнього устрою»
М. Костомаров

Ярослав Володимирович (Мудрий) (978-1054) – видатний державний діяч і полководець, великий київський князь (1019-1054), син князя Володимира Святославича і полоцької княжни Рогнеди Рогволодівни.

Ярослав розпочав свою політичну кар'єру дуже рано. На десятому році життя він був відірваний від матері й поставлений батьком намісником у Ростово-Суздальській землі. Коли у Новгороді Великому помер найстарший син Володимира Вишеслав, Володимир несподівано для всіх перевів до Новгорода малого Ярослава. В той час Новгород був другим за значенням містом Київської Русі. Це свідчило про те, що мудрий державний діяч Володимир побачив у малому хлопцеві риси майбутнього правителя.

Чверть століття просидів Ярослав на дуже відповідальному новгородському престолі. Однак вже у 1014 році князь Ярослав відмовився сплачувати данину Києву і лише смерть Володимира запобігла відкритій війні сина з батьком. Протягом 1015-1019 рр.

Ярослав вів боротьбу за київський престол зі своїм братом Святополком Окаянним. У 1019 р. він остаточно розбив війська Святополка на р. Альті й став великим київським князем. Однак фактично Ярослав ще протягом деякого часу був змушений ділити верховну владу в державі з братом Мстиславом і лише з 1036 р., після смерті останнього, Ярослав відчув себе повноправним правителем Русі.

Період князювання Ярослава

Володимировича позначився піднесенням Давньоруської держави. Недарма він вважається однією із наймасштабніших особистостей світової історії. Державний діяч, який зумів розширити територію Давньоруської держави, укріпити її кордони, встановити контакти з багатьма європейськими країнами, князь величезне значення приділяв внутрішньому устрою держави. Насамперед слід відзначити наполегливість князя у поширенні християнства (літописці пізнього Середньовіччя називали його «Богохранимим» та «Богомудрим»). За часів Ярослава Мудрого на Русі було засновано перші монастирі – Св. Юрія, Св. Ірини та Києво-Печерський монастир, які стали великими церковними і культурно-освітніми центрами.

Як високоосвічена людина, Ярослав дбав про розвиток освіти в державі. За його розпорядженням було створено школу і бібліотеку при Софіївському соборі, яка славилася на всю Європу. При бібліотеці було зібрано перекладачів, які перекладали давньоруською мовою багато грецьких книг.

Вічними пам'ятниками благочестя Ярослава залишаються перлини давньоруської архітектури – храми Святої Софії у Києві та Новгороді. Крім того, за часів правління князя значно розширилася територія міста Києва. Частина міста було обнесено високими валами (Ярославові вали) з трьома брамами (Лядські ворота, Львівська брама та Золоті ворота). Головний в'їзд у місто відбувався через Золоті ворота.

До історії всіх часів і народів Ярослав Мудрий увійшов і як людина, яка зуміла сповна використати в інтересах держави міжнародні династичні зв'язки. Недарма його називали «тестем Європи».

Сам князь був одружений з донькою шведського короля Олафа – Інгігердою, згодом – з Анною, дочкою візантійського імператора. Дочка Ярослава Єлизавета вийшла заміж за норвезького короля Геральда Суворого, друга дочка – Анна за французького короля Генріха II, третя дочка – Анастасія була дружиною угорського короля Андрія I (Андріяша I).

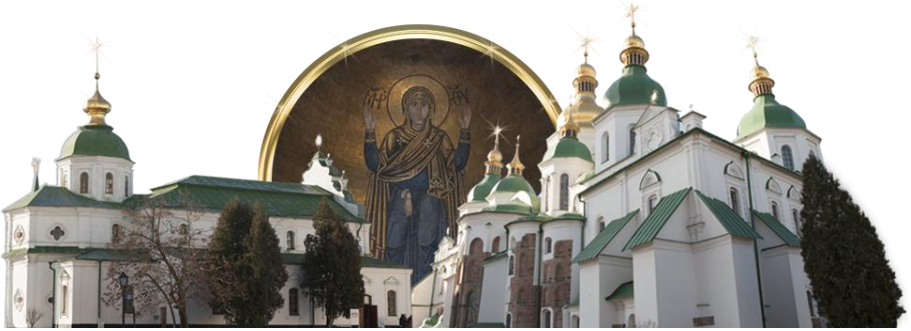
За часів Ярослава Мудрого була розпочата кодифікація давньоруського права, результатом якої стало укладення так званої «Правди Ярослава», що становить найдавнішу частину кодексу законів, відомого як «Руська Правда».

37 років правління Ярослава Мудрого заклали міцний фундамент розвитку традицій державотворення на українських теренах. Протягом цього часу Давньоруська держава зберігала свою могутність і міжнародний авторитет.

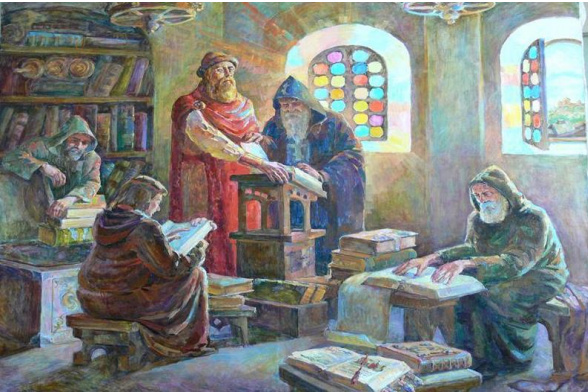
Помер Ярослав у Вишгороді, поховано його у Київському Софіївському соборі.

<http://children.kmu.gov.ua/history/persons/1357.html>

Пам'ять

Храм на честь святого благовірного князя Ярослава Мудрого (Мала, Тепла Софія)

Бібліотека Ярослава Мудрого. Автор Ольга Гальчинська

Камінь в пам'ять відкриття бібліотеки Ярослава Мудрого

Національна бібліотека України імені Ярослава Мудрого

Життя та політична діяльність Ярослава Мудрого

Архипова В. Погребение Ярослава Мудрого / В. Архипова // Наука и жизнь. – 2002. – № 2. – С. 107.

Бодня О. Про дату смерті Ярослава Мудрого / О. Бодня // Київська старовина. – 1995. – № 5. – С. 105-106.

Володар Київської Русі: До 1025-річчя від дня народження Ярослава Мудрого // Календар знаменних і пам'ятних дат. – 2003. – № 1. – С. 89.

Грушевський М. С. Ярослав Мудрий / М. С. Грушевський // Історія України, приладжена до програми вищих початкових шкіл і нижчих класів шкіл середніх / Упоряд. А.Ф Трубайчук – К.: Варта, 1993. – С. 49-54.

Доньки Ярослава Мудрого // Дорогами і стежками історії України: Зб худож. творів: Для мол. та серед. шк. віку / Автор-упоряд. Слабошпицький М. Ф. – К.: Школа, 2004. – С. 59-61. – (Хрестоматія школяра).

Духопельников В. М. Ярослав Мудрый / В. Духопельников. – Харьков: Фолио, 2009. – 122 с. – (Знаменитые украинцы).

Завершення формування держави за Ярослава Мудрого // Історія України: Навчальний посібник / Під ред. В.А. Смолія. – К.: Вид. дім «Альтернативи», 2002. – С. 38-40.

Князь Ярослав Мудрый // 99 великих киевлян. – К.: 7+7 media, 2009. – С. 22-24.

Костомаров М. І. Київський князь Ярослав Володимирович: Ярослав Мудрий / М. І. Костомаров // Галерея портретів: Біогр. нариси: Для серед. та ст. шк. віку / Упоряд. і передм. В. О. Замлинського; пер. з рос. М. М. Ілляш. – К.: Веселка, 1993. – С. 16-24. – (Золоті ворота).

Лавров Д. Загадка гробниці Ярослава Мудрого / Д. Лавров // Киевский регион. – 2004. – 11-17 ноября. – С. 19.

Махун С. Ярослав Мудрий – дипломат і будівничий, а вже потім воїн / С. Махун // Україна Uncognita / За загальною редакцією Лариси Івшиної. – Вид. 7-е, стереотипне. – К.: Б-ка газети «День». ТОВ «Українська прес-група», 2015. – С. 50-54.

Олесь О. Ярослав Мудрий: Вірш // Дорогами і стежками історії України: Зб. худож. творів: Для мол. та серед. шк. віку / Автор-упоряд. М. Ф. Слабошпицький. – К.: Школа, 2004. – С. 58. – (Хрестоматія школяра).

Остапенко П. Мудрий Ярослав / П. Остапенко // Усі видатні постаті історії України. – Харків: Торсінг плюс, 2008. – С. 31-36.

Панченко В. Майстер і князь: Над сторінками роману Павла Загребельного «Диво»: Образ Ярослава Мудрого в романі / В. Панченко // Повернення в Царьгород / За заг. редакцією Л. Івшиної. – К.: ТОВ «Українська прес-група», 2016. – С. 403-409.

Ричка В. Rex rigorum: Царський вінець Ярослава Мудрого / В. Ричка // Повернення в Царьгород / За заг. редакцією Л. Івшиної. – К.: ТОВ «Українська прес-група», 2016. – С. 68-85.

Семака Л. Ярослав Мудрий / Л. Семака // 100 найвідоміших українців. – М.: Вече. – К.: Орфей, 2002. – С. 27-35. – (100 найвідоміших).

Сюндюков І. Переможець... у битві із собою: У чому полягала державна мудрість Великого князя Ярослава? / І. Сюндюков // Повернення в Царьгород / За заг. редакцією Л. Івшиної. – К.: ТОВ «Українська прес-група», 2016. – С. 86-96.

Сюндюков І. Світло й тіні Другого Риму: Ярослав Мудрий та Візантія: Відповідь на виклики історії / І. Сюндюков // Повернення в Царьгород / За заг. редакцією Л. Івшиної. – К.: ТОВ «Українська прес-група», 2016. – С. 48-67.

Толочко П. П. Ярослав Мудрий / Петро Толочко. – К.: Альтернатива, 2002. – 272 с.

Хведченя С. Пошуки бібліотеки Ярослава / С. Хведченя // Українська культура. – 1993. – № 2. – С. 26-27.

Шудря М. Сто великих українців: Літопис нашої державності в іменах: Ярослав-Георгій Володимирович Мудрий / М. Шудря // Українська культура. – 1999. – № 1. – С. 11-12.

Ярослав Мудрий – видатний державний діяч, великий князь Київської Русі – (вікопомні імена корифеїв державотворення) // Право України. – 1996. – № 4. – С. 54-56.

Ярослав Мудрий (князь) // Новий довідник: Історія України. – К.: ТОВ «Казка», 2005. – С. 69-74.

Інтернет-ресурси

Ярослав Мудрий [Електронний ресурс]. Вікіпедія: Вільна енцикл. – Електр. дані. – Режим доступу:

https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%AF%D1%80%D0%BE%D1%81%D0%BB%D0%B0%D0%B2_%D0%9C%D1%83%D0%B4%D1%80%D0%B8%D0%B9. – Назва з екрану. – Дата останньої правки 18.09.2017. – (Дата звернення 28.10.2018).

Ярослав Мудрий – біографія (скорочено) [Електронний ресурс] // dovidka.biz.ua: Довідник цікавих фактів та корисних знань. – Електр. дані. – Режим доступу: <https://dovidka.biz.ua/yaroslav-mudriy-biografiya-skorocheno/>. – Назва з екрану. – (Дата звернення 28.10.2018).

Ярослав Мудрий – цікаві факти [Електронний ресурс] // dovidka.biz.ua: Довідник цікавих фактів та корисних знань. – Електр. дані. – Режим доступу: <https://dovidka.biz.ua/yaroslav-mudriy-tsikavi-fakti/>. – Назва з екрану. – (Дата звернення 28.10.2018).

Князь Ярослав Мудрий [Електронний ресурс] // Моя Україна: Пізнавальний інтернет-журнал. – Електр. дані. – Режим доступу:

<https://myukraine.org.ua/yaroslav-mudriy/>. – Назва з екрану. – (Дата звернення 28.10.2018).

Ярослав Мудрий – видатний державний діяч Київської Русі: До 1030-річчя від дня народження Мудрий [Електронний ресурс] // Наукова бібліотека Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого. – Електр. дані. – Режим доступу: http://library.nlu.edu.ua/index.php?option=com_k2&view=item&id=391:yaroslav-mudryi&Itemid=236. – Назва з екрану. – (Дата звернення 28.10.2018).

Ярослав Мудрий – біографія [Електронний ресурс] // Урядовий сайт для юних громадян. Електр. дані. – Режим доступу: – <http://children.kmu.gov.ua/history/persons/1357.html>. – Назва з екрану. – (Дата звернення 28.10.2018).

Князь Ярослав Мудрий: біографія, діяльність, правління та його реформи [Електронний ресурс]. – Електр. дані. – Режим доступу: <https://histua.com/personi/ya/yaroslav-mudrij>. – Назва з екрану. – (Дата звернення 28.10.2018).

Віртуальний візит-центр «Ярослав Мудрий» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://yaroslav-mudryi.ru>. – Назва з екрану. – (Дата звернення 28.10.2018).

Князь Ярослав Мудрий (981-1054) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://history.ed-era.com/2/yaroslav_981-1054.html. – Назва з екрану. – (Дата звернення 28.10.2018).

Зміст

Біографія Великого князя.....	3
Пам'ять.....	6
Життя та політична діяльність Ярослава Мудрого.....	8
Інтернет-ресурси.....	10